

והאמת נעדרת – דרשה לפרשת מצורע

מפי הרב שמואל סלוטקי

הפטרת פרשת השבוע מספרת על ארבעה מצורעים שבאה תשועה על ידם לשומרון שהייתה נתונה במצור.

דרשות רבות נכתבו ונאמרו על נקודה זו שהנס בא על ידי מצורעים דווקא, אותם אנשים בזויים ונידחים מהמחנה הם אלו שפרצו את המצור.

אך עיון נוסף בפסוקים מגלה שהכתוב מתייחס אליהם ואל מעשיהם בביקורת רבה.

מלכים ב, ז

וַיָּבֹאוּ הַמְצָרְעִים הָאֵלֶּה עַד-קֶצֶה הַמַּחֲנֶה, וַיָּבֹאוּ אֶל-אֶחָד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ, וַיִּשְׂאוּ מִשֶּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבָגָדִים, וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ; וַיִּשְׁבוּ, וַיָּבֹאוּ אֶל-אֶחָד אַחֵר, וַיִּשְׂאוּ מִשֶּׁם, וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ. ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ לֹא-כֵן אֲנַחְנוּ עֹשִׂים, הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם-בְּשָׂרָה הוּא, וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׂים וְחִפְיֵנו עַד-אוֹר הַבֶּקֶר, וּמִצָּאֵנוּ עוֹן; וְעַתָּה לָכֵן וַיָּבֹאָה, וַנְּגִידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ.

אפשר להבין ולהזדהות עם התנפלותם על האוכל והשתייה לאחר שזמן רב התענו ברעב. אף על פי שאחיהם יושבים בשומרון ונאנקים מרעב שכן 'לא תחסום שור', אומנם בדוחק אך ניתן להבין.

אולם המשך הסתאבותם בממון 'וישאו משם כסף וזהב ובגדים וילכו ויטמינו'. כאן אין מדובר על חיי נפש. התפרצות תאוה ספונטאנית לאחר רעב ממושך. כאן מתוארת רדיפה אחרי הבצע במצב בו אחיהם ובני משפחותיהם סובלים כל רגע ורגע. לא זו אף זו, מדגיש הכתוב: 'וישובו ויבואו אל אוהל אחר וישאו משם וילכו ויטמינו'. שוב! חוזרים על אותה התנהגות אנוכית, של ניצול הזדמנות להתעשר בלי לחשוב על הציבור ועל מצוקתו. בסוף המצפון האנושי מציק, אינו נותן מנוח וגורם להם להפסיק את הביזה האישית ולהבין שיש אחריות כבדה על כתפיהם ואם לא ימלאו אותה עון יהיה מנת חלקם.

איך גדלים אנשים כאלו כמו ארבעת המצורעים המסוגלים לעצום עיניים מלראות את שוועת אחיהם ולהתמקד בהצלחתם הם?! מהו בית גידולם?

שאלה זו תישאר ללא פתרון, אך אם נסב אותה למציאות החיים העומדת על הפרק עבורנו אולי נוכל לגלות את שורש ההתנהגות הזו.

בשבועות האחרונים נדרש הציבור בישראל למספר מקרים בהם עמדה לדיון שאלת המחויבות לדוגמא אישית מנושאי תפקידים ציבוריים וחינוכיים כאלו ואחרים. כמובן ראוי להזכיר ראש ממשלה ונשיא ויחד עמם שרים כולם לשעבר, שנחשדו וחלקם אף הואשמו בפלילים, רב ראשי החשוד בפלילים, אולי עוד מעט גם רמטכ"ל. ואנחנו אנא אנו באים?

נראה כי קיימת משתקפת בתופעה זו בעיה אמיתית של חוסר אדיר באמת, בחינוך לאמת וליושר.

הדיון הציבורי התעורר מעל גבי כלי התקשורת השונים עקב התפיסה הרווחת כי באופן מהותי יש לדרוש, או לפחות לצפות מאדם המלמד ערכים ועקרונות שהתנהגותו, מעשיו ותכונותיו יהיו בהלימה מלאה לתורה, לדרך או לערכים אותם הוא מלמד.

נראה כמה דוגמאות לדמויות מיוחדות שחיו את חייהם והקריבו את היקר מכל למען דבקותם בדרך זו של דוגמא אישית.

ידוע למשל סיפורו של **סוקרטס**. אדם שכל חייו חינך לערכים, לאמת ולצדק, הועמד בניסיון לפני מותו. לאחר שנגזר עליו עונש מוות הוצע לו על ידי **קריטון** תלמידו וידידו שביקר אותו בכלאו, לשחד את הסוהרים ולהבריחו. שאל סוקרטס את קריטון ואת עצמו:

"אם מן הצדק הוא שאנסה לצאת מכאן... או לא מן הצדק?... אם צדק נעשה כשנשלם כסף לאנשים שיוציאוני ונחזיק להם טובה... או לאמיתו של הדבר נעשה עוול בכל אלה?... כשנעמוד לברוח מכאן.. יבואו החוקים ושאלונו: סוקרטס, כלום אינך מזמן עצמך להאביד את החוקים ואת המדינה כולה...? היש קיום למדינה שבתוכה לא יהיה תוקף לפסקי-הדין, והם יבוטלו בידי הדיוטות, והיא לא תיהרס?"¹

כך נהג אחריו גם **רבי שמעון בן שטח** שבחר שלא להציל את בנו ממוות לאחר שהעידו נגדו עדות שקר וכדברי בנו: 'אבא, אם ביקשת להביא תשועה על ידך, עשה אותי כאסקופה הנדרסת'² כיוון שלו היה פוסל את העדים לאחר שכבר נגזר הדין, היה מערער את אמינות פסיקותיו של בית הדין עד כה. בחר רבי שמעון להקריב את בנו על מזבח שיטתו ודרכו, לחיזוק המשפט בישראל.

יותר מאלף שנים אחריו עמד אחד מחכמי ישראל בגרמניה **המהר"ם מרוטנברג** שהושם בכלא במבצר אינזיגשהיים באלזס. הקיסר רודולף הראשון דרש סכום עצום תמורת שחרורו של המהר"ם מיהודי גרמניה. הסכום נאסף אך המהר"ם נאמן לשיטתו ההלכתית התנגד לפדיונו על פי הכלל 'אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון עולם'³. כך ישב המהר"ם כשבע שנים בכלא עד פטירתו.

אנשים אלו בחרו ליישם בחייהם ובמותם את **דרכם וערכיהם**, על אף שיכלו לבחור לנהוג אחרת ובכך להציל את חייהם או חיי קרוביהם, מתוך דבקות באמת לא בשעת הלימוד בלבד אלא גם בשעת המבחן המעשי שלה.

דמויות מפתח ממציאיות חיינו (המנהיגים המנויים מעלה) בחרו בדרך התנהגות אחרת. מה הוביל אותם לחוסר ערכיות זו, לגניבה, קבלת שוחד, עשיית הון עצמי במקום דאגת אמת לכלל הציבור?

נראה שיסוד הקלקול נובע מחינוך קלוקל כבר בגיל צעיר. אותם מנהיגים עבריינים לא נולדו מנהיגים הם היו קודם לכן אנשים מן השורה. מה גרם להם לחטוא כך?

אפשר שהחינוך לשקר לחיים של חוסר אמירת אמת, חיים שיש בהם שקר מתמשך הם הם הסיבה לחוסר נקיות כפיים כאשר הופך אדם למנהיג. מה שעשה בצעירותו כשקרים קטנים הופך לשקרים גדולים שסכומי כסף רבים עוברים תחת ידו.

להוותנו החברה הישראלית שקועה בחיים של שקר. העתקה במבחנים בבית הספר, בברגרות, באקדמיה, העלמת מס ומכס, עבודה ללא קבלות, ועוד שקרים לבנים ושקרים שחורים בשאר פינות החיים. תופעה זו לא מתמקדת במגזר אחד בלבד, אלא מצויה בכל, וגם לא פחות בציבור הדתי והחרדי.

דוגמא קלה לכך אפשר למצוא בתשובה לשאלה שהופיע לאחרונה באתר מורשת.

האם מותר הלכתית להעתיק עבודות לאוניברסיטה? מסתבר שיש מי שחושב שכן: הרב אברהם יוסף, רב העיר חולון, פרסם השבוע תשובה הלכתית באתר הדתי "מורשת", בה הוא התיר העתקה של עבודה של עבודה אקדמית.

ynet יהדות

"חברה שלי צריכה להגיש עבודה באוניברסיטה, היא לקחה עבודה מוכנה של מישהי אחרת וביקשה ממני לשנות את הניסוח כדי שהעבודה לא תראה אותו הדבר (העבודה מוגשת לאותו מרצה). אני חושבת שמרצה מודע לתעשיית מיחזור העבודות שנעשית בקורס שלו (עובדה שכל שנה הוא נותן בדיוק את אותה המשימה) אבל אני לא בטוחה. האם מותר לי לעזור לחברה שלי

1 כתבי אפלטון. כרך א'. עמ' - 246

2 ירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ה וברש"י סנהדרין מד ע"ב

3 גיטין פ"ד משנה ו

לנסח מחדש את העבודה? ". בתשובה השיב הרב יוסף כי "מותר. וזו מצות גמילות חסד, בפרט כאשר היא שולטת היטב בחומר".

אין לנו ברירה אלא לעשות חינוך מחדש לנו ובעיקר לדור הבא. חינוך לחיים של אמת. לחיים של יושר ויושרה. מבחני כבוד צריכים להיות הסטנדרט הנוהג בכל מקום. גם אם בודדים יכשלו ויעתיקו ידעו הם אז שהם החריגים, הם הנופלים אחרי החטא וירצו בהמשך אולי להתחזק ולהתיישר לפי הכלל.

אמר שלמה המלך (משלי כג כג) "אֶמֶת קִנְיָה וְאֵל תִּמְכֹּר חֻקְמָהּ וּמוֹסָר וּבִינָה", צריך לעמול קשה עבור החינוך לאמת, צריך להשקיעה ולקנות אותה עד שתהפך להיות אבן היסוד עליה מושתתים חיינו.